

ПОЛІТИЧНІ ПРАВА ТА СВОБОДИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

Елементом конституційної системи фундаментальних права, свобод та обов'язків людини в Україні є політичні права та свободи людини та громадянина. Вони посідають чільне місце в структурі конституційно – правового статусу особи, оскільки спрямовані не на автономію людини, а на її участь в політичному процесі держави. Сучасна розбудова України пов'язана з усвідомленням широкого кола процесів, які відбуваються в суспільстві, в тому числі і тих, які безпосередньо пов'язані з реалізацією конституційних положень, що стосуються додержання належної реалізації прав і свобод людини та громадянина.

Політичні права і свободи людини і громадянина розглядалися у працях таких вчених як: С. Алексєєва, С. Гусарєва, А. Колодія, В. Копейчикова, Ю. Тодики та інших науковців.

Політичні права і свободи людини в Україні є системою передбачених Конституцією та законами України правил поведінки або діяльності людини і громадянина в управлінні державними справами, у формуванні представницьких органів державної влади і місцевого самоврядування, проведенні референдумів, у вирішенні інших питань місцевого значення.

У сучасному розумінні до політичних прав відносять: 1) активне та пасивне виборче право (право обирати та подавати свою кандидатуру на виборах різних рівнів – як органів місцевого самоврядування, так і органів державної влади); 2) голосувати на референдумах та плебісцитах; 3) брати участь в управлінні державними справами шляхом створення політичних партій, громадських організацій, інших об'єднань громадян та членства в них; 4) доступ до державної служби; 5) звернення до органів державної влади та місцевого самоврядування. Політичними правами також вважають право на плюралізм політичних думок та свободу слова. Усі ці права закріплені в Конституції України, і є нормами прямої дії. Розглянемо детальніше деякі статті Основного Закону, які закріплюють політичні права та свободи людини і громадянина.

Право громадян збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, закріплене в статті 39 Конституції України, є однією з конституційних гарантій права громадянина на свободу свого світогляду і віросповідання, думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, на використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір, права на вільний розвиток своєї особистості тощо.

До категорії політичних прав належить також закріплене у статті 40 Конституції України право кожної людини направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб. Це право дає можливість кожній людині особисто і безпосередньо звертатися чи направляти індивідуальні або колективні письмові звернення до органів держави, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, з

пропозиціями щодо поліпшення їх роботи, зауваженнями, критикою їх діяльності, скаргами тощо. Зазначені органи, посадові та службові особи зобов'язані розглянути звернення і надати обгрунтовану відповідь у встановлений законом строк.

Право людини і громадянина на свободу об'єднання у громадські організації – це передбачена Конституцією України, нормами національного та міжнародного права міра можливої поведінки суб'єкта правовідносин, реалізація якого гарантована державою та спрямована на задоволення і захист політичних, економічних, соціальних, культурних та інших спільних інтересів членів суспільства.

Пріоритетним політичним правом, яке належить громадянам України, є право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському референдумі, вільно обирати і бути обраним до органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Безпосередня участь громадян в управлінні справами держави здійснюється шляхом їх волевиявлення на виборах, референдумах, а також особистої участі в роботі органів законодавчої, виконавчої або судової влади. Не випадково гарантіями та одночасно конкретними формами реалізації цього політичного права є ряд інших прав: право обирати та бути обраним, право приймати участь у референдумі, право на рівний доступ до публічних функцій та посад, а також на участь у здійсненні правосуддя.

Забезпечення політичних прав і свобод людини і громадянина – це певна система умов, які направлені на ефективну реалізацію людиною своїх політичних прав і свобод. Система забезпечення політичних прав і свобод людини і громадянина, як і будь-яка інша система, має певну структуру. Тобто, система забезпечення таких прав і свобод людини та громадянина складається з чотирьох підсистемних елементів, а саме: 1) інституційне забезпечення; 2) правове забезпечення; 3) організаційне забезпечення; 4) ресурсне забезпечення.

Усі ці елементи діють на підставі на таких початкових принципах, як єдність мети, взаємна залежність, взаємний вплив. Тобто, усі елементи системи забезпечення прав і свобод людини та громадянина діють задля досягнення єдиної мети – забезпечення політичних прав і свобод. Діють вони у взаємній залежності, тобто без ефективного функціонування одного з цих елементів усі інші не мають можливості виконувати покладені на них функції. Взаємний вплив цих елементів показує, що при наявності певних змін в одному з них, усі інші теж змінюються.

Отже, можна зробити висновок, що право на участь в управлінні державними та громадськими справами є не лише основним принципом взаємвідносин між державою та його громадянином, але й одним із важливих принципів громадянства.